

ŽENY A MOC MANIFEST

MARY
BEARD

PREKLAD KAMILA LAUDOVÁ

INAQUE

MARY BEARD

ŽENY A MOC

Mary Beard

WOMEN&POWER

A MANIFESTO

COPYRIGHT © Mary Beard Publications Ltd, 2017, 2018

TRANSLATION © Kamila Laudová 2020

COPYEDITING Jana Šulková, Martina Kubealaková

COVER © Barbora Šajgalíková

SLOVAK EDITION © Inaque 2020

ISBN 978-80-8207-074-6

ISBN E-BOOK 978-80-8207-075-3

MARY
BEARD
ŽENY
A MOC

MANIFEST

Pre Helen Moralesovú

OBSAH

Úvod // 11

Hlas žien na verejnosti // 15

Ženy pri moci // 59

Doslov // 105

Odkazy a ďalšia literatúra // 123

Podakovanie // 129

Zoznam ilustrácií // 131

ÚVOD

NEZABÚDAJME NA TO, že západné ženy majú veľa dôvodov oslavovať. Moja matka sa narodila skôr, ako ženy v Británii získali volebné právo. Dožila sa premiérky. Nech už si o Margaret Thatcherovej myslela čokoľvek, bola rada, že sa žene podarilo dostať do premiérskeho kresla, a bola hrdá na to, že sa sama stala súčasťou revolučných zmien v 20. storočí. Na rozdiel od predchádzajúcich generácií žien sa mohla vydať a vychovávať dieťa a zároveň pracovať (tehotenstvo jej matky ukončilo jej učiteľskú kariéru). Bola nesmierne aktívnou riaditeľkou základnej školy vo West Midlands. Som presvedčená, že pre generácie dievčat a chlap-

cov, ktorých mala na starosti, predstavovala stelesnenie *moci*.

Moja matka však vedela, že to nie je také jednoduché, že skutočná rovnosť žien a mužov je stále hudbou budúcnosti a že rovnako ako má dôvod na oslavu, má dôvod aj na hnev. Vždy ľutovala, že nešla na univerzitu (a úprimne sa tešila, že mne sa to podarilo). Často ju frustrovalo, že jej názory a postoje sa neberú tak vážne, ako by chcela. A hoci by ju trochu miatla metafora „skleneného stropu“, uvedomovala si, že čím vyššie sa v pracovnej hierarchii dostala, tým menej ženských tvárí tam videla.

Keď som si pripravovala dve eseje tvoriace túto knihu, ktoré som vďaka časopisu *London Review of Books* predniesla v rokoch 2014 a 2017, často som na ňu myslela. Chcela som prísť na to, ako by som jej vysvetlila – tak ako aj sebe a miliónom iných žien, ktoré sú rovnako frustrované –, ako hlboko sú v západnej kultúre zakorenené mechanizmy umlčievania žien, ako sa prostredníctvom nich ženy neberú vážne a ako ich

oddeľujú (niekedy doslovne, ako uvidíme) od mocenských centier. V tomto ohľade nám svet starovekého Grécka a Ríma môže pomôcť pochopiť vlastnú realitu. Západná kultúra sa totiž umlčievaniu žien venuje tisíciky rokov.

HLAS ŽIEN NA VEREJNOSTI

ZAČNEM TAKMER PRI KOREŇOCH tradície západnej literatúry – pri prvom zaznamenanom prípade muža hovoriaceho žene, aby „zmlkla“, vysvetľujúceho, že jej hlas nesmie zaznieť na verejnosti. Mám na mysli moment, ktorý Homér zvečnil na začiatku svojho eposu *Odysea* pred takmer tritisíc rokmi. Dnes *Odyseu* považujeme za epické rozprávanie o Odyseovi a jeho dobrodružstvách a peripetiách, ktoré zažíval pri návrate domov z Trójskej vojny, zatiaľ čo jeho manželka Penelopa naňho verne čakala a odháňala nápadníkov, ponúkajúcich jej sobáš. *Odysea* je však do rovnakej miery príbehom Odyseovho a Penelopinho syna Telemacha; je príbehom jeho dospievania, premeny z chlapca na muža. Tá sa začína v prvej knihe eposu, keď Penelopa zíde zo svojej hornej komnaty do veľkej siene paláca, kde nájde Fémia, pevcu prednášajúceho

zástupu jej nápadníkov; spieva o strastiach gréckych hrdinov, ktoré ich postretli pri návrate domov. Spev sa jej zdá smutný, a tak ho pred všetkými požiada, aby zaspieval niečo iné, pôvabnejšie. A vtedy zasiahne mladý Telemachos: „Matka,“ povie jej, „vráť sa však do svojej izby, staraj sa o svoje práce, krosná a vreteno... a rozhovor bude už starostou chlapov, všetkých, no najviacej mojou, bo ja som pánom tu v dome.“^{*} A ona sa vráti späť do komnaty.

Je trochu smiešne, ako tento holobriadok umlčí múdru Penelopu v strednom veku. Ale je to výstižná ukážka toho, že na mieste, kde sa začínajú písomné pramene západnej kultúry, nie sú ženské hlasy na verejnosti vypočuté. Ba čo viac, podľa Homéra je integrálnou súčasťou dospievania mužov naučiť sa ovládnuť prejav na verejnosti a umlčať príslušníčky ženského rodu. Príznačné sú aj slová, ktoré si Telemachos zvolil. Keď vraví, že „rozhovor“ je „starostou

* Homéros: *Odysseia I - XII*, prel. Miloslav Okál, Thetis, 2011.

1. Na váze pochádzajúcej z 5. storočia pred n. l. Penelopa sedí za tkáčskym stavom (tkanie bolo vždy známkou dobrej gréckej gazdinej). Telemachos stojí pred ňou.